

ІНКЛЮЗИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Шпаковська В.Т., к.арх., доцент

(Київський національний університет будівництва і архітектури)

Маючи рівні права на розвиток, освіту, участь у житті суспільства діти з обмеженими фізичними можливостями нерідко позбавлені цих можливостей у реальному житті. Одним з основних завдань, що стоїть перед державою та суспільством, є створення для таких дітей умов у підготовці до повноцінного життя та адаптації у суспільстві. У прийнятому в 2017 році Законі «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» визначено основні вимоги до організації та забезпечення інклюзивного навчання.

Досвід багатьох країн показав, що створення доступних навчальних закладів і сумісне інклюзивне навчання сприяє соціальній адаптації дітей з особливими потребами, їх незалежності і самостійності, формує відношення та толерантне ставлення до них. Така концепція сприяє створенню суспільства, готового прийняти людей з інвалідністю, замість того, щоб сторонитися їх. Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людей, ефективного залучення до освітнього процесу всіх його учасників (ст.1 Закону України «Про освіту»). Інклюзивне освітнє середовище – це сукупність умов, засобів та способів для спільного навчання, розвитку та виховання здобувачів освіти з урахуванням їх різноманітних можливостей та потреб. Інклюзивне навчання – навчання з доступним безбар’єрним середовищем для всіх.

Безумовною перешкодою для навчання є архітектурні бар’єри. Вимоги щодо архітектурної доступності навчальних закладів визначено Державними будівельними нормами В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», в яких встановлені загальні положення щодо проектування ділянок та будинків інклюзивних навчальних закладів, застосування в них спеціальних пристроїв тощо.

Критеріями безбар’єрного середовища є доступність всіх функціональних зон навчального закладу: доступність класів, аудиторій (ширина дверних отворів, проходів між рядами, регульована висота меблів, дошок для письма, спеціально обладнані робочі місця); наявність аудиторій із спеціальним обладнанням, мультимедійною апаратурою, інтернетом, можливістю трансляції занять; оснащення приміщень загального користування (гардероб, туалет, місця для глядачів на стадіоні, в спортивному та актовому залах тощо).

Реформи системи виховання, інклюзивне навчання та вимоги, що

висуваються до навчальних закладів щодо відповідності програмі створення доступного середовища, потребують цілого комплексу заходів. Незважаючи на різноманітність категорій освітніх закладів, від дошкільних до вищих, в питаннях адаптації будівель та ділянок є багато спільного. Весь комплекс заходів направлений на усунення всіх бар'єрів всередині будинку та на прилеглий території, щоб забезпечити вільний доступ всім відвідувачам, незалежно від їх фізичних можливостей. При цьому до уваги беруться потреби людей з обмеженнями по слуху, по зору, тих що пересуваються в інвалідних колясках. Для цього може використовуватись різноманітне обладнання: вертикальні сходові або крісельні підйомники, пандуси для осіб з порушеннями опорно-рухової функції, ліфти; тактильна плитка та різноманітні системи навігації для інвалідів по зору (таблички, мнемосхеми, звукова інформація, використання кольору в місцях попередження про можливу небезпеку); система візуальної інформації для глухих та з порушеннями слуху; використання травмобезпечних перил та необхідних поручнів в санвузлах; спеціальні кнопки виклику в тих місцях, де інваліду може знадобитись допомога персоналу. Критеріями організації безбар'єрного архітектурного середовища є фізична доступність, безпека, інформативність та зручність.

При розробці плану заходів по формуванні безбар'єрного середовища в навчальних закладах особливої уваги потребують наступні зони: зовнішня територія закладу, класи та аудиторії, актові та лекційні зали, бібліотека та читальні зали, спортивні зали та басейн, санітарні вузли, літові холи та сходи. В цих зонах необхідно передбачити створення умов для безперешкодного користування ними інвалідами з різними нозологічними особливостями. Це використання пандусів та різноманітних підйомних механізмів, організація в приміщеннях та зонах спеціальних місць для зручного користування кріслом-візком, застосування системи тактильної та звукової інформації, візуальної інформації для забезпечення легкої ідентифікації доступності будинку для людей з проблемами зору та слуху, використання спеціального обладнання для комфортного використання приміщень обмеженими в мобільності людьми.

Для створення доступного середовища необхідне врахування низки особливостей людей з різними фізичними, сенсорними та когнітивними вадами ще на етапі проектування об'єктів. Але конче потрібно реконструювати і вже існуючі заклади, кількість яких значно перевершує кількість новобудов, що забезпечить таке формування оточуючого середовища, яке б могло надати нинішньому і прийдешньому поколінням рівні шанси на здобуття освіти та участь в соціальній, культурній та економічній діяльності, незалежно від їх фізичного стану та індивідуальних якостей.